

SZÉLL KÁLMÁN

„CSILLAGOK, CSILLAGOK, SZÉPEN RAGYOGJATOK ...”

(GONDOLATOK 2011-TŐL)

1. RÉSZ

Korábban megjelent közleményeimből, könyveimből, de csendes pillanataimban eszembe jutott gondolatokból – 85 éves koromban – „Hosszú út porából köpönyeget veszek” címmel a Vasi Szemlében (2011. 2. 131-154.) már közöltem egy összeállítást. Az akkor kapott visszajelzések alapján felbátorodtam, hogy az az azóta felgyülemlett újabb gondolataimat – immár 94 évesen – ismét megosszam az olvasókkal. Változatlanul hiszem, remélem, hogy a felgyorsult történelemben még ma is jut idő a gondolkodásra, s a mindennapi élet horizontális felszínessége nem rejti el, főleg nem semmisíti meg a vertikális összefüggések felismerését. Őszintén örülnék, ha néhány gondolatom befogadóra, továbbgondolkodóra találna. A szellem (gondolatvilág) ugyanis – szemben az anyaggal – képes önmozgásra, gyarapodásra és más szellemek egyéni ihletésére is. (A dolog természetéből következően egy-egy gondolatfoszlány, motívum ismételtelen is előfordulhat, vagy hasonlíthat egy korábbihoz.) Ha gondolataimat az olvasók akár befogadják vagy elutasítják, túlélhetik fogantatóját. Virtuális túlélésünkön túl ezáltal gazdagítjuk, színesítjük világképünket, világnézetünket és kultúránkat.

ORVOSLÁS, GYÓGYÍTÁS.

Hivatásomat igyekeztem szakrális feladatnak felfogni, hiszen a reá való megbízást krisztusi örökségnek, sőt parancsnak, apostoli küldetésnek értelmeztem.

*

A hivatás szerénység és alázat nélkül önbecsapás, üres igyekezet.

*

Az orvos a beteg és betegsége megítélésekor egy tapasztalati absztraktból indul ki, amit mindig a konkrét betegre és betegségére kell alkalmaznia. Minden beteg más kaptafa.

*

A betegnek nem csak betegsége, hanem lelke is van, amely minden betegség alkalmával sérül, s amelyet a testtel együtt kell gyógyítani.

*

Manapság az orvos személyisége a beteg humán vonatkozásai sajnálatosan visszaszorulni látszanak, a technikai fejlődés uralja a gyógyítást.

*

A betegség megélése a beteg személyes ügye, amit nem ruházhat rá szeretteire, orvosára sem.

*

A jövő orvosának nem csak a betegséget, (a beteg szervet,) hanem holisztikusan a környezetével együtt szemlélt egész embert (a homo sapiens-t) kell gyógyítania.

*

Nem az orvos gyógyít, hanem a természet. A gyógyulás végül is mindig a beteg műve, amihez az orvos csak segítséget nyújt.

*

Az ismeretlen, vagy alig járt ösvényen taposó orvos legnagyobb támasza, oktatója maga a beteg.

*

Nincs más helyes választásunk, minthogy világnézetünkre épülő lelkiismeretünk szerint a betegnek, az emberiségnek és az élő világnak (környezetünknek) állhatatos következetességgel a legjobbat cselekedjük.

*

Boldog az az ember, aki a munka megismerése után meggyőződik arról, hogy jól választott s ezért szívesen, kedvvel és örömmel, egyfajta érzelmi odafordulással, majdhogynem hobyból végzi a munkáját.

*

Az orvosok elleni feljelentések, műhiba- vagy kártérítési perek háttérben gyakran a megfelelő kommunikáció hiánya húzódik meg.

*

Azon túl, hogy a jog nem írhatja felül az erkölcsöt, amely demokratikus (parlamentáris) úton sem változtatható meg, nyilvánvaló, hogy az orvos nem lehet élet halál ura, sem az élet kezdetén, sem a végén, s erre az orvos nem is kényszeríthető.

*

A haladás paradoxonja, hogy az emberiség évezredek óta az élet meghosszabbítását remélte, és most, amikor ezt elértük, az egészségesek közvéleménye és a tömegkommunikáció az élet megrövidítéséért száll síkra.

*

A gyógyítás lánchoz hasonló, (csoportban történik), amely a leggyengébb láncszem erősségén áll vagy bukik.

*

Az egészség nem termék, de nem is áru, hanem az ember kitüntetett sajátja, amely több a szomatikus (testi) „normalitásnál”.

*

A beteg embernek kóros paraméterei vannak. Némi túlzással állítható, hogy a beteg emberben a kóros paraméterek a normálisak. Attól, hogy önmagában a paramétereket (vagyis a következményeket) normalizáljuk, a kóros állapot nem szűnik meg.

*

Van az egészségesek és a betegek országa. A kettő közt nincs átjárás, az orvos is csak közvetítő. Csak a szeretet képes minden földi gáton áthatolni. Mert az érzelmi tartományt jóval meghaladó, tudatosan művel cselekvő szeretet az, amely minden dolgok eredete (alfája) és célja (omegája). Az a szeretet, amely végső fokon maga az Isten.

*

A fiatal orvos sokat tanult, sokat tud, de nem tapasztalt eleget. A tapasztalással és korrallal nő a bölcsesség. Az idős orvos már nem a tankönyvet, hanem saját tapasztalatait „tudja”, ami lexikális tudásban, jóllehet kevesebb is lehet a fiatalénál, de meggyőzőbb, veretesebb, hitelesebb és bölcsőbb.

*

A gyógyszer- és műszeripar ipar soha nem látott eredményei oda vezettek, hogy ma az orvostudomány e két terület fogságában vergődik.

*

Az orvosok alulfizetettsége egyfelől a minőséget tartja távol az orvosi pályától, másfelől a fiatal orvosokat el- vagy kivándorlására készíti.

*

Számomra Jézus a gyógyítás archetípusa (ősmintája).

EMBER ÉS TÁRSADALOMSZEMLÉLET

A nagy emberek a társadalom lobogó zászlói, de a zászlókat névtelen hősök viszik.

*

Az igazi hősiesség a hétköznapok kimagasló erénye. Az ismert hősök többnyire életükben egyszer vagy néhányszor valami rendkívülit hajtottak végre s ezzel tűntek ki. Ám sokkal nehezebb napról napra valami rendkívülit művelni. Ezt teszik a hétköznapi, névtelen, szürke hősök.

*

Az erkölcsi értékek, erények, a szép, a magasztos, a fennkölt, az isteni stb. a természettudomány számára megfoghatatlanok. Az ember az egyedüli élőlény, aki tud e fogalmakkal mit kezdeni.

*

A közmondás szerint minden ember a saját sorsának a kovácsa, másrészt viszont az ember kovácsa a Sors. Az ember és sorsa tehát szoros kölcsönhatásban vannak. Nem tudni, mi volt előbb a tyúk vagy a tojás?

*

Életünk során csetlünk, botlunk, többnyire a tévedések, kudarcok és néha a sikerek göröngyös, cikk-cakkos útján járunk. Legfeljebb visszanezve, vagy másoknak tűnik az út egyenesnek.

*

Amit mi egy emberből megtapasztalunk, az csak a felszín. Az egyén igazi szellemisége, jellege, valódi énje, gondolat- és érzelmvilága, szexualitása – szégyenlős mimóziként – szívünk mélyére elrejtett titkos páncélszekrényünkben van elzárva. Nevezhetjük ezt szellemi vagy belső szeméremnek.

*

Jót tenni nem érdem, hanem kötelesség. Jó cselekedeteket – Jézus előtt – az ősidőktől gyakoroltak egyes emberek, a kategorikus imperatívuszt sem Kant találta ki, legfeljebb csak felismerte és megfogalmazta.

*

Az írás, – ha őszinte – az ember lelki fényképe, földi hallhatatlanságunk esetleges ígérete, Írásunk – olvasása által – akár évezredek múltán is „felébreszthető”. Az írás egyúttal egyfajta lelki-szellemi fesztelenítő szelep is.

*

A fiatalok általában nem érdeklődnek családjuk múltja felől, s amikor már érdekelné őket, akkorra már nincs, aki hiteles tájékoztatást adjon. Ekként válik köddé a családi történelem.

*

A jelenben élünk! Nagyon kevesen ismerik őseik életrajzát, örökségük tárgyainak eredetét még kevésbé.

*

A számítógép (internet) – helyettünk – adataival eltorzítja a valóságot, személytelen, eltorzítja a közösségeket, nem ismeri az emlékeket, ideiglenessé, tárgyiassá tesz mindent. Még a fényképeket is.

*

A facebook és társai imaginárius világot, virtuális közösséget, arc- és hang nélküli társalgást biztosítanak, közvetve elidegenítő, aszociális hatásúak.

*

A magányosság részben ontológiai fogalom, részben szubjektív érzés és nagyon relatív. Nincs abszolút mércéje. Lehet egy világváros lüktető embertömegében is valaki magányos, míg a birkákat legeltető, élő természettel körülvelt juhász ontológiai megközelítésben bizonyára, de a valóságmegélés összefüggésében már nem biztosan magányos. Lehet, hogy egy jó könyv vagy egy szellemi munka jobb „társ”, mint a kocsmában bölcsességeket fecsegő, ködös agyú ívó cimborá, vagy csak a játékra figyelő, önösen nyerni akaró kártyapartner.

*

A kocsmá nem véd a magány ellen, legfeljebb feledteti azt. Sokkal inkább a templom, hiszen ott a hívő ember soha sincs egyedül, (Istennel van), a nem hívő pedig spirituális társat keres, és ha akar, talál is.

*

Nem biztos, hogy az ölelgető, vagy hátat lapogató alakoskodók a magányt feloldó legjobb társak vagy barátok.

*

A nagy családok együttélése és a (tv, internet, sőt villany nélküli) hosszú esték miatt, régebben az unokák – a nagyszülők lábainál vagy ölükben ülve – megismerhették őseik múltját. Ma az emberiséggel együtt a családtagok is elidegenedhetnek egymástól. Kapcsolatuk felszínessé válik, s ami írott emlék marad utánuk, azt soha senki el nem olvassa. Hacsak nem nyugdíjas korában, talán csak unalmából.

*

A család erős vár, biztos menedék, a bensőség és szeretetmegélés oltára, a szolidaritás, tolerancia, a testvériség, a lemondani tudás, általában a helyes közösségi viselkedés iskolája, a nevelés színtere. Téglá, amelyből a társadalom felépül. Minél szilárdabb ez a téglá, annál biztonságosabban áll a társadalom és ez fordítva is érvényes.

*

A család központjában tevékenykedő erős nőt (anyát, feleséget) a kis családi közösség főszereplőjének, egyúttal a társadalom megközelíthetetlen, köztiszteletben álló, megbecsült tagjának tekintem.

*

Az ősközösség óta – időtlenül – a társadalom alapja a család, amely olyan virágcsokorhoz hasonlítható, amit a szeretet, érdek és a közös sors köt össze. Ha ez a csokor hervadásnak indul vagy szétesik, az egyedek elvesztik lábuk alól a talajt, a nagy közösség pedig párját, társát hasztalan kereső tévelygő, mindenkiel harcban állható rendezetlen sokasággá alakul.

*

A szexualitás valójában elsősorban a házasság egyik legnagyobb isteni ajándéka, a magas hőfokú szeretet adó-vevője, vagyis a teljes odaadás és tökéletes befogadás (eggyé válás) misztériuma. A „szabad szerelem” inkább szabad, mint szerelem. A csak „adó” vagy csupán „vevő” szerep öncélú, önző, érdekfüggő, amely értéktelenné, animálissá (állatiassá) redukálja a bensőséges szeretet-kapcsolatot.

*

A férfiak és nők jogai egyenlők anélkül, hogy ők maguk egyformák lennének. A két nem között testi és személyiségi (lelki) különbségek vannak, amelyek valamennyi sejtünkben feltalálhatók (XY, XX kromoszómák!).

*

Az áldott állapot a nők privilégiuma, Isten kitüntetése, ajándéka, biológiai, érzelmi csoda, melynek során két láthatatlan fél ivarsejtből érző, mosolygós, síró gyermek (EMBER) „keletkezik”. Az apa szerepe szinte a nemzésben kimerül, de az anya kilenc hónapig egy csodás varázslat, „édes teher” hordozója, amely egyedülálló, utánozhatatlan.

*

Az igazi feminista a nők egyenjogúságán kívül az anyaság rangjáért és a családjáért kellene, hogy küzdjön, ... a szülés a nők a természet (Isten) által kijelölt elsődleges biológiai feladata.

*

A főállású anyáknak anyagi támogatás és nyugdíj járna.

*

Az anyaság ajándéka miatt a nők megkülönböztetett helyzetet érdemelnek a társadalomban.

*

A háború a szabadság nézőpontjából is kettős, ambivalens természetű, beteges jelenség. Egyrészt minden szabadabbá válik, ami békeidőben tilos; szabad embert ölni, testi sértést okozni, rabolni, rombolni, a nőket megbecsteleníteni, országghatárokat megváltoztatni, másrészt azonban a behívó parancsnak eleget kell tenni, parancsra harcolni, aki pedig ezeket nem teljesíti, azt ki lehet végezni, vagyis a szabadság végletes megnyirbálását is jelenti.

*

A háború megtanított gyűlölni az erőszakot, mert benne minden szabad, ami különben tiltva van, az ölés, a rombolás, megbecstelenítés stb., ugyanakkor szükséghelyzetei szabadságunkat korlátozzák, életünket veszélyeztetik is. A háború az ördög praktikája.

*

Ma a háborúkat a hatalmi érdekcsoportok saját határaiton kívül vívják, a világ különböző helyeire helyezik, mintegy exportálják. Tüntetések, „forradalmak” keltésével, támogatásával, helyi konfliktusok formájába öltöztetik, a tömegtájékoztatással pedig „legalizáltatják”. Ekként vívják immár évtizedek óta a III. világháborúnak is nevezhető kiélezett önös hatalmi harcukat.

*

Ma sok (tőkeóriás háttérű) nagyhatalom álszent módon békét prédikál, közben a béke ürügyén fegyverrel támogatja a háborúzókat („felkelőket”, „szabadságharcosokat”, „szakadárokat”, „jó” ügyért harcoló „forradalmárokat” stb.). Igazságos harcot hirdetnek a terroristák, rendbontók stb. ellen, miközben el akarják feledtetni azt, hogy fegyver nélkül nem lehet háborúzni. Még a terrornak is nagy része a fegyverbirtoklásból fakad. Aki igazi békét akar, s ehhez valóban közreműködni szándékozik, az szüntesse be e fegyver-, lőszer-, robbanóanyag stb. gyártást és kereskedelmet. Szabadítsa meg az emberiséget a „technikai erőszak” lehetőségétől.

*

Az EU tulajdonképpen a világ egyik nagyhatalma. Hihetetlennek tűnt, de ígéretesnek reméltem, hogy nincs saját közös hadserege. (Amerika – egyebek mellett – attól vezető nagyhatalom, hogy a világ legerősebb hadseregével rendelkezik.) Az utóbbi időben az ún. NATO erősítése érdekében minden EU ország növeli hadi kiadásait. Pedig az egész világnak ennek ellentétére lenne szüksége. Az nem jut eszükbe, hogy éppen a hadi kiadások megszüntetése, azaz a hadiipartól való vásárlás tiltása lenne a béke legbiztosabb fegyvere. Az egyes országok védelme ui. jelenleg kényszerű szükségyszerűség, ugyanakkor az esztelen fegyverkezéshez köthető profit olyan szent tehén, amihez nem szabad nyúlni. Ha ezt a tehenet vágóhídra vinnénk, előállhatna egy olyan helyzet, hogy nem lenne fegyver, ezért nem tudnánk senkit megtámadni, és nem kellene senki ellen sem védekeznünk.

*

A 19-es forradalmat kezdetben támogató, majd hamar „megtérő” (reálpolitikus?) Babits írta: „Nem kívánok örök békét, csak a gyáva harcok végét”. Én ennél többet óhajtok: igenis kívánom az igazságosságon alapuló örök békét, s ami ennél is több; az örök szeretetet.

*

A ma civilizált embere közt szinte nem akad, aki hazájáért harcolni, sőt meghalni kész lenne. A technika haladása mellett ez is oka, hogy ma nem ember ember ellen folynak a háborúk, hanem haditechnikák állnak egymással szemben, amit az emberek csak működtetnek.

*

A gazdasági migráció a háború új formája. Katonák és fegyverek nélküli invázió, terület-foglalás, újfajta létjogosultság, hatalomszerzés, közvetett célok elérése érdekében.

*

A valaha földrészeket benépesíteni tudó „fehér ember”, ma önzése és jóléte folytán önfenntartására sem képes, népességfogyását idegen bevándorlókkal igyekszik pótolni.

*

Egész életemben törekedtem, hogy a világgal békében, harmóniában éljek, de mindig részben szemben is álltam vele. Mindig igyekeztem pártatlan, tárgyilagos és igazságos lenni, noha egyfajta szubjektivitást nem tudunk kiküszöbölni, mert az embert meghatározzák erkölcsi normái, környezetének hatásai, saját előítéletei, ezért óhatatlanul is a saját lelkén és hagyományain keresztül szemléli a világot.

*

A XX. század közepéig a természet rendje irányította az emberiséget, ehhez kellett igazodnunk. A harmadik évezred hajnalán már mindinkább az ember befolyásolja a természetet, amelytől lehetőségei szerint függetlenedni igyekszik. (Nagyüzemi termelés, mezőgazdaság, minden évszakban azonos élelmiszer „gyártás”, téli fűtés, nyári hűtés, hűtőszekrény, környezetrombolás (pl. autópályák), és az éghajlatváltozás antropogén okai stb.) Veszélyes szerepsere!

*

A jólét utáni hajsza ördögi kör. Kutya farka, amit sohasem tud utolérni. Nincs vége, ami abszolút boldogságot vagy megelégedettséget eredményezhetne.

*

A rendszerváltozás előtti kultúránk a felülről, kézi vezérléssel történő irányítottság, a „tűrés-támogatás-tiltás” által beszorított Papin-fazékban fortyogott. A kultúra felkent papjai az engedelmes önkorlátozás béklyójában saját levükben forrtak, de ez egyúttal kilúgozta, és színtelenné is tette őket. Ez alól csak egyes személyiségek jelenthettek kivételt, azok sem kikövezett úton. A Papin-fazék gőze a legkisebb ellenállás irányába engedett. A tabu témákról engedelmesen hallgattak, a marxista dogmatizmus mellett talán még a leginkább eltűrhető irány a liberális baloldaliság volt. Aki ezt nem tudta (vagy nem is akarta) megemészteni, az ki sem bontakozhatott, hamvában holt, ami a kultúra természetes sokszínűsége helyett egyfajta mesterséges, de hasonló irányú (szocialistának nevezett) szelektív kultúrába torkollott. Ma is ennek hátrányait nyögjük.

*

Unokáim iránti aggodalommal szemlélem Európa erkölcsi- kulturális dekadenciáját, amelynek egyik – a lakosság által sajnos nem eléggé komolyan vett – tünete hazánk népességének fogyása, valamint környezetünk – éghajlatváltozást okozó (fokozó?) – feltartóztathatatlan pusztítása, valamint földünk kincseinek kizsákmányolása.

*

A demokrácia megvalósíthatatlan ábránd. Olyan lehetőséget biztosít a népnek, amivel –képtelen (vagy csak részben tud) mit kezdeni.

*

A demokrácia elengedhetetlen előfeltétele az egyéni érdek tárgyilagos kikapcsolása, a mindenhez való hozzáértés és a befolyásoltságtól való mentesség. Ám ez megvalósíthatatlan. Ilyenformán a „működő” demokrácia a hatalom burkolt diktatúrájának fügefalevele.

*

A demokrácia egyfajta HIT, fikció, utópia, illúzió, látszat, gyógyír, vigasz, varázsszó, menedék, kifogás, ámtítás, ürügy, nyugtató. Valódi művelése a valóságban nem létezik.

*

Az un. demokrácia csak a jóléti államokban „működtethető”, de ott is egyfajta álságos vagy áltatott módon, vagyis rosszul. (Lásd „arab tavasz”.)

*

S demokratikus választás eredménye esetenként akár egy diktátor („demokratikus diktatúra”, „demokratúra”) megválasztása is lehet.

*

A választók a választások alkalmával a médiák, a világháló és a részben hazug érvek (ígéretetek) által megtévesztett, megvezetett állapotban eljártsszák a vezető kisebbség által sugallt demokráciának nevezett választási színjátékot. Sokan még ezzel sem élnek. A megválasztottak ezután azt csinálnak, amit akarnak, vagy ami „akartatnak” velük.

*

Ha a korrupciót realitásként fogjuk fel – noha azt a jog tiltja, – vajon ez elégséges ok-e arra, hogy abba bele is nyugodjunk? Nem inkább a joghoz, s főleg a morálhoz kellene igazítanunk a realitást? Nem szabadna beletörődnünk abba, hogy az erő, – s csak az erő (a hatalom) – határozza meg az igazságot.

*

A legtöbb politikus elítéli a korrupciót, de sokan élnek vele. Büntetteiket ezüstpapírba csomagolják, elrejtik. Gyilkosság esetén van egy holttest, pisztoly, motívum stb., ám a legtöbb korrupcióban nincsenek tárgyi bizonyítékok. Ha ezt egy bíróság írásba is foglalja, mellüket verik, hogy papírjuk van „ártatlanságukról”, holott csak bizonyíthatatlanság miatt kellett őket „felmenteni”.

*

Hazudtak (alakoskodnak) az udvariasság és etikett mázával ékesített diplomaták, csak úgy, mint a ma – szovjet mintára – egymást csókoló, ölelgető politikusok.

*

A politika érdekel, de nem szeretem. Kicsit le is nézem. Túl sok benne az egyéni érdek, szegény politikus kevés van. A sok ellentétes állítás, tagadás és érdek között gyakran meghúzódik, akár uralkodik a *hazugság, ferdítés, mellébeszélés*, ami – sajnos – meghatározó eleme a mai közéletnek. (Mellesleg a miniszter szolgát jelent.)

*

„Jó bornak nem kell cégér!” A reklámokat nem szeretem, egyesek egyenesen ingerelnek. A szemétermelő fogyasztó társadalom hűbéresei. Kivitelük, hangnemük kihívó, tolakodó, erőszakos (néha szellemes). Tartalmuk legjobb esetben túlhangoztatott féligazság, nem ritkán hazugság. A gyors gyógyulást ígérők legtöbbje szélhámosság. Kéretlenül rabolják drága időnket. A reklám rászédettek áldozatai bedőlnek, s nem érzékelik, hogy a megvásárolt áruban végeredményben ők fizették meg a hazug hirdetések borsos árát.

SZABADSÁG, EMBERI JOGOK

ÁLTALÁNOS ELVEK: Mottó: Az emberi jogok és a szabadság nagy kincs, meg kell becsülni, de nem szabad velük visszaélni!

– Az emberi jogoknak is van hierarchiája, prioritása, egymást erősítő vagy gyengítő hatásuk, határjuk, – más szóval nem korlátlanok.

– A túlzottan kiterjesztett emberi jogok és szabadságok önzőséghez és rendtelenséghez vezetnek.

– Nem csak egyéni, hanem társadalmi jogok (érdekek) is léteznek.

- A jogtalan „határátlépés” nem emberi jog, hanem – lényegét tekintve – társadalmi „magánlaksértés”, amely büntetendő.
- Minden embernek (népnek) van önvédelmi joga, szabadsága.
- A szabadságnak vannak külső (törvények stb.) és belső (lelkiismeret) korlátai.
- A szabadsághoz való jog egyensúlyban kell, hogy legyen a kötelességgel (kötelezettséggel), ami voltaképpen a szabadság ellentéte. Vannak külső kötelezettségek (munkahely, higiéne, viselkedéskultúra stb.) s belsők (szeretet, jótett, segítség stb.).
- A jogoknak (szabadságnak) és kötelességeknek arányban kell állniuk. Ha a szabadság túlteng, az önzőséghez, szabadossághoz vezet, s ez felfalja a kötelességet, ami anarchiába torkollhat

*

Filozófiai értelemben a szabadság főleg a véges (korlátolt) és a végtelen (korlátlan) közötti tartományban nyer igazán értéket. Ezzel szemben a keresztény szabadságfogalom elfogadja, sőt helyesli a korlátokat s ezek határáig szabadon cselekszik. A korláton túli cselekedeteket Isten tartományaként értékeli, a végtelenben pedig magát az Istent, a végtelen szabadságot tiszteli. A két felfogás közt mind mennyiségi, mind pedig (és főleg!) minőségi különbségek vannak. A korlátlan szabadság ugyanis megszokottá, értéktelenné, sőt értelmezhetlenné válhat, míg a keresztény módon korlátozott, tudatos, szeretetre épülő szabadság boldoggá tesz, mert értéket jelent.

*

A liberális szabadság határa gyakorlatilag végtelen. Egyetlen korlátja a mások szabadságának megsértése. Ezzel szemben a keresztény szabadságot az isteni parancsok korlátozzák, ám ezt a hívek nem megkötöttségként élik meg, szabadnak érzik magukat.

*

A szabadság társadalmi korlátjai nagyobb értéket képviselnek, ezért prioritást követelnek az egyéni korlátokkal szemben. Pl., ha valaki – akár többször, ha nem is ugyanazon helyre, – a földre lép, ez szabadságában áll, meg is teheti, mert nincs, vagy elhanyagolható a kára. Ha azonban azt sok egyén, esetleg sokszor teszi meg, az már a föld letaposásával, kipurításával, azaz (közösséget ért) kárral járhat, ami nem kívánatos. „A földre lépni tilos” megtartásakor tehát az egyénnek figyelembe kell vennie az – egyénéből felépülő – társadalom érdekeit, ami – helyes döntés alapján – saját szabadságának önkorlátozására készteti.

*

A szabadság tilalma nem csak a mások szabadságának korlátozása, hanem a saját egészségünké is. A szabad kábítószer (alkoholfogyasztás, dohányzás, túltáplálkozás stb.) pl. önveszélyes.

*

A szinte határtalan szabadság (legalábbis erre utalnak ígéretei) vonzó. Ám nem elégséges korlát a mások szabadságának csorbitása. A társadalom tulajdonának megrongálása közvetlenül senki egyéni szabadságát sem korlátozza, mégis olyan tilalomfát jelképez, amely az egyén szabadságának útjában kell, hogy álljon, mert az okozott kárt az adófizetők (vele esetleg ő maga is!) fizetik meg. Tudomásul kell tehát venni, hogy a törvények (szabályozások) minden egyén szabadságát korlátozzák, ám egyúttal védik is.

*

A liberális szabadságnak nincs őre, ellenőrzője, útmutatója és megtorlója, ezért szabadosságba, anarchiába torkollhat. A zsidó–keresztény valláserkölcsei felfogás évezredekkel felülmúló próbat állt ki. Számonkérője (egyúttal megtorlója is) az Isten, aki bár köztünk van, de

lényegében egy transzcendens világ megfoghatatlan létezője, mely a mi „természettudományos” világunkban tudományosan nem elérhető. Ám vele minden ember – akár, elismeri vagy tagadja – mégis személyes kapcsolatban áll, lelkiismeretünkön keresztül pedig bele is folyik cselekedeteinkbe.

*

Társadalom nem létezhet autoritás nélkül, mely nem az ördög szüleménye. Az autoritás nem diktatúra. Az önkényuralom legfeljebb az autoritás szélsőséges, szabályozatlan és egyoldalú megjelenése. Az autoritás nem más, mint amikor a gyengébb az erősebbet, a képzetlen a képzetebbet, a laikus a szakembert, az ügyetlen az ügyesebbet képes elismerni, tisztelni, és ezzel bizonyos vonatkozásban alá is veti magát neki. Ez a józan és szabályozott tekintély- tisztelet! Mindennapi életünkben ennek kell megvalósulnia. A tanár tanítja a diákot, a kiképzett hivatalnok intézi ügyfele ügyeit, a jogász segíti (akár el is ítéli) a kliensét, – másként kifejezve a tanításnak, ügyintézésnek, joggyakorlatnak stb., s annak művelőjének egyfajta tekintélye van. Ez persze törvényekkel, a tekintélytisztelő jogainak biztosításával (egyenlő bánásmód, igazságosság, panaszemelési lehetőség stb.) korlátozható, mint ahogy a tekintélytisztelő is a vele kapcsolatban álló tekintélyviselővel szemben is csak korlátozott mértékben viszonyulhat szabadon. A helyes autoritás mindig rendet (rendezettséget, szabályozottságot) kíván, teremt, amelyet mindkét félnek tiszteletben kell tartani, ez nem létezhet a szabadság egyfajta korlátozása nélkül, és nem ellenkezik a demokráciával.

*

A mai világ (az ember) szabadsága gyönyörű, de „túlértékelt eszme”, ám a szabadság felelősség is! Az embernek szüksége van autoritásra, rendre és fegyelemre. Arra is, hogy fegyelmezzék, sőt önmagát fegyelmezze. Ahol a korlátlan szabadság bemegy az ajtón, a fegyelmezettség kimegy az ablakon, hogy helyet adjon a szabadosságnak, anarchiának.

*

Az ember nem teljesen szabad. A természeti törvények, a biológiai adottságok az emberi szabadságot korlátozzák. Ilyenek pl. a gravitáció, az energiaszükségletünk, a forráspont, a látás-szélesség, hallástartomány, életkor stb. Ezen túl minden embernek vannak saját maga alkotta törvényei (pl. a befogadhatóság határáig szabad a gondolkodás, de a beszéd már nem teljesen.) Bár napról napra fogyatkozó mértékben, de még vannak (s valószínűleg lesznek is) íratlan társadalmi (erkölcsi, etikai) törvények, amelyek viselkedésünket, beszédünket korlátozzák.

*

A szabadság az ember egyik legnagyobb (ha nem a legnagyobb) értéke, ám pl. az természetben élő állatok, növények szabadabbak, mert őket csak a természeti és biológia törvényeik kötik, míg az emberi szabadságot értékmértékekhez kötött egyéni és társadalmi korlátok határolják.

*

A fékek és határok nélküli szabadság elszabadul és közveszélyes fenevaddá fajul.

*

A szabadság nem önmagában, hanem mindig valamely akarat, tett által valósul meg. Művelőjének (haszonélvezőjének) egyfajta elhatározásra van szüksége, hogy éljen vele. Az akarat szabadságát a lelkiismeret sugallja, motiválja és minősíti, ami egyúttal a szabadság belső korlátja is.

*

Az igazság szabaddá tesz” (Jn 8,32), ám a megtévesztett ember a hazugság fogságában vergődik, ezáltal nem lehet szabad.

*

A korlátlan szabadság, (mint általában minden, ami korlátlan) nem boldogít, mert idővel természetes, sőt megszokott, jogos adottságnak tűnik, amikor már nem tudatosul. Csak a korlátokon belüli megélt szabadság élvezhető, értékelhető. Ahogy a nappalnak az éjszaka, a jónak a rossz, a szépek a rút stb. a szabadságnak is az előirt, de még inkább az önként vállalt korlátok (kötelességek) adnak értelmet, ez teszi értékké, örömmé. (Munka nélkül a vakáció élvezhetetlen, sőt értelmezhetetlen lenne.)

*

A szabadságot ajándékba kapjuk, alapja az igazság, egyik előfeltétele a szeretetnek. A keresztény szeretet életforma, amiért nap mint nap tennünk kell.

*

A liberális szabadság elsősorban az egyén szabadsága, mely a közösséget alig méltatja figyelemre, míg a keresztény szabadság első sorban a közösséget (Istent és népet) tisztelő egyéni szabadság.

*

Míg az egyéni emberi jogoknak szinte nincs határa, a közösségi jogok háttérbe szorulnak, noha nekik lenne az elsőbbsége. A jogok mellett elveszik a kötelesség.

*

Minél tudatlanabb az ember, ösztönösen annál nagyobb érték és eszköz számára a korlátatlan szabadság, mert nem kötik sem erkölcs, tudás, autoritás, viselkedési szabályok stb. A szabadság olyan korlátozott érték, amit tudatosan kell kialakítani, megélni annak érdekében, hogy általa ne csak az egyénnek, hanem a társadalomnak is javára váljon.

*

A jólét termelte ki a (neo)liberális politikát és nem fordítva. Minden ország annyi szabadságot biztosít polgárainak, amennyi működése fenntarthatósága szempontjából eltűrhető. Az angolok a múlt században még büszkék voltak, hogy a „bobbyknak” nem volt szüksége fegyverre, míg ma állig felfegyverzett rendőrök őrzik a sportstadionokat, kulturális rendezvényeket és tömegmegmozdulásokat.

*

Az „én”-ben benne foglaltatik a „te”, sőt a „mi”, ezáltal az egész emberiség.

*

Egyéni sorsunk nem függetleníthető a közösségtől, amelyben élünk.

*

Korábban inkább az egyén szolgálta a közösséget, ma a közösség az egyéneket.

*

Minden embernek elemi elkötelezettsége van a nagyobb közösséggel szemben.

*

A sajtó gyakran a kákán is csomót keres, esetenként az ürülékben is turkál, ám ugyanakkor (tudatosan vagy tudattalanul?) éppen a lényegről (az objektív igazságról) feledkezik meg, amelyet célirányosan rejteget. A sajtó „tulajdonosai”, „anyagifenntartói” előírják (elvárják) saját céljaik, „igazságaik” hirdetését. A sajtó a közgondolkodás meghatározója, s éppen az ellentétes ideológiák hangsúlyozása révén, egyúttal a társadalmi ellentétek folyamatos ki-

váltója, fenntartója, az őt működtető „hatalom” kiszolgálója. Végső eredményként – ritkábban – elégedettséget, gyakrabban elégedetlenséget szít, s a kormányzást is gátolja.

*

A közvélemény formálásában egyre nagyobb szerepet tölt be az internet, s annak láthatatlan mozgatói, aminek üzemanyaga a profitérdekeket szolgáló pénz.

*

Sok szavunk értelme a levegőben lóg! Itt van pl. a „létminimum” kifejezés, aminek van ugyan értelme, de nincs (vagy legalábbis változik) a pontos definíciója. Nagy fokban relatív, sőt „változó”, (történelmi jellegű), mert az életszínvonal függvénye. A „mélyszegénység” is a „nyomorúság” helyett kitalált rossz szó. A mai világban szegénynek mondtak a Horthy rendszer mércéjével középszerűek lennének, míg mai mércével a Horthy világ nem hárommillió, hanem legalább nyolcmillió koldus országa volna. Ám, a „mélymagyar” kifejezéssel sem tudok mit kezdeni akár a közbeszédben általánosan használt „eszméletlen”, vagy „durva” jelzővel, a „merthogy”-gyal, avagy a „magassággal” kifejezett idővel, távolsággal (pl. hat óra „magasságában”???, vagy Sárvár magasságában??? stb.), az azonosítás helyetti „beazonosítással”, az előlegezés helyetti „megelőlegezéssel”, mint ahogy a sok idegen szóval (pl. mezőgazdaság helyett agrárium stb.-) sem.

*

Az új (más) ideológiák többnyire a korábbi rossz gyakorlatból merítik ihletüket, és új (más) eszmék után kiáltanak. A legtöbb ideológia (filozófiai elmélet) egyfajta – korábbi gyakorlat megváltoztatási szándékából származtatott, valamely érvényesülni (bizonyítani) kívánó – javító hipotetikus premisszából született. Éppen ezért helyesen járunk el, ha bármely rendszer bírálata esetén előbb az ideológiai alapjaitól, (ezzel az előítéletet teremtő veszélyeitől) elkülönített gyakorlatát vizsgáljuk (bíráljuk), mert a gyakorlat az őt legalizáló ideológia hitelesítője vagy elutasítója. Az ideológia és gyakorlata gyakran diszkrépanciában állnak egymással. Többnyire nem az ideológia kiállt új gyakorlat után, (elméletileg ez is lehetséges, ha a gyakorlat rosszul teljesíti az ideológia eszményeit), hanem a megváltozott, de be nem vált gyakorlat kényszeríti ki az új ideológiát.

*

„Az én feladatom nem az, hogy a világot, hanem hogy az Amerikai Egyesült Államokat képviseljem. Minden országnak joga van ahhoz, hogy saját érdekét tegye az első helyre.” Donald Trump elnök szavai őszinték is igazak! Csak arról feledkezett meg, hogy az egyes kis államoknak – jöllehet van joga, de – nincs lehetősége saját érdekeinek érvényesítésére.

*

Hogy az istentelenség szülte-e az elnyomó diktatúrákat, vagy éppen ők vezettek az istentelenséghez, az vitatható, de nem kétséges, hogy elválaszthatatlanok egymástól.

*

A francia forradalomtól (Felvilágosodástól) minden jelentős eszmeáramlat (nemzeti szocializmus, kommunizmus,) evilági igazságot, jólétet, békét, földi mennyországot hirdetett, ám jelszavaikat meg nem valósítva nyomorúságot, tömeghalált hoztak. Napjainkban is többféle, bár egymáshoz hasonló, soknevű (vagy nevesincs) mozgalmak – egyre erőszakosabban, – vitatható eszméket hirdetnek. Jogos aggodalommal félhetünk, hogy elődeikhez hasonlóan tragédiába torkollnak.

*

A szekularizmus világnézetileg semleges, vallás nélküli államot, törvényeket céloz, de ilyen nem létezik, mert valamilyen elvre (elvekre) támaszkodni kell. Attól, hogy pl. az ateisták, a vallási megkötöttségektől mentesek, még nem semlegesek. (Egyeseknek akár saját és sajátos „rögeszméik”, vagy „túlértékelt eszméik” vannak!) Semleges világnézetet a történelem eddig még nem produkált, de a magukat ilyeneknek vallók kudarcait annál gyakrabban.

*

Az un. „szabad versek” annál „jobbak”, minél bizarrabbak, érthetlenebbek. Némelyeket írhatnak akár szuahéli nyelven. Csakhogy magyarul írják, ámbar lehet, hogy csak magyar szavakat használnak vers formájába öltöztetve. Rejtély, hogy szerzőjük érti-e őket, vagy csak azon mulat, hogy érthetetlenek. A költő előbb- utóbb úgyis József Attila-díjat kap.

*

Az útszéli, kocsmai beszéd beköltözött az irodalomba, sőt a színházba is, ahol közönségesen trágárkodnak. Nem kell ital a gátlástalansághoz. E nélkül is működik a „jópofa” és „szabad”, utcanyelven folytatott kultúrszenytermelés.

*

A harmadik évezred kultúrája, irodalma, művészete – néhány kivételtől eltekintve – számomra egyértelműen dekadens. Művelőit a sznobok éltetik, de a nagytöbbség nem érti őket.

*

A mai „jóléti” világban a vagyonkülönbségek egyre nőnek, de ezek kevésbé észrevehetők.

*

A harmadik évezred embere (világa, társadalma) mély erkölcsi válság felé halad, részben már benne is él! Ennek – akár a „világ végére” is mutató – veszélyességét, sőt létét kevesen ismerik fel, mert a jólét és a (részben eltorzított) liberalizmus „haladó” eszméje rabul ejtette, a szabadság hamis máza pedig eltakarja a valóságot.

*

Az ősközösség óta – időtlenül – a társadalom alapja a család, amely olyan virágcsokorhoz hasonlítható, amit a szeretet, érdek, a közös sors és segítség köt össze. Ha ez a csokor szétesik, elhervad, az egyedek elvesztik lábuk alól a talajt, a nagy közösség pedig párját, társát hasztalan kereső tévelygő, mindenki vel harcba álló rendezetlen sokasággá alakul.

*

Manapság a – meghamisított, esetleg szépített – igazságot vagy hamisságot (hazugságot), a hírt vagy álhírt, a valóságot vagy mesét az emberek képtelenek megkülönböztetni. Tapasztalataik, érzéseik vagy előítéleteik alapján döntenek.

*

A bűn emberi gyengeségünk és/vagy az ördög műve, akinek munkájában az a csodálatos és megtévesztő, hogy látszólag nem létezik. Ádám és Éva ún. ősbűne is az ördöggel és az emberi gyengeséggel kezdődött. Utóbbi ellen önneveléssel, önfegyelmeléssel. vagyis önmagunkkal folytatott harccal lehet küzdeni. Ez persze szabadságunk szabad megcsonkításával (ám tényleges szabadságvesztés nélkül) történik, megtérést, akaraterősödést és jellemzsi-lárdságot eredményez.

*

Egyszerűen kinőttem a mai világból! Vagy az taszított ki? Mindegy! Kívül vagyok! Egyebek mellett a maga léleknélküliségével kitűrt a technika, miközben itt felejtett és fogságában tart a múlt. Nem is rossz ez nekem. Nem kívánczom ki a múltból, mert a jelen egyre idegenebb.

SZERETET

Az érzelmi tartományt jóval meghaladó, tudatosan művelt cselekvő szeretet az, ami minden dolog eredete (alfája) és célja (omegája). Az a szeretet, amely végső fokon maga az Isten.

*

Ha a szeretet tüzét nem rakjuk, nem gondozzuk, idővel már nem melegít, sőt ki is alszik.

*

Mindig irigyeltem azokat, akik látványosan tudták tanújelét adni szeretetüknek, belső érzéseiknek. Ezeket egyfajta hamis szemérmességgel inkább magamban hordoztam, nem igazán tudtam kimondani, kimutatni, legfeljebb néha írásban kifejezni. De talán a ki nem mondott érzés a szívünkben megmarad, azt kincsként őrizzük, míg a kimondott elvész. S nem vagyok abban sem biztos, hogy a szeretetüket kimutatni tudók valóban jobban szeretnek.

*

A ki nem mutatott szeretetnek is van egyfajta kisugárzása, ami láthatatlanul tört ki az emberből, ám amit a „címzettek” rendszerint megéreznek. Ez az az érzés, ami megkerüli a szájat, a gesztusokat, magából a szívből indul ki s egyenesen a szívbe hatol.

*

A gyerekek – sem anyagiakban, sem szeretetben – sohasem tudják szüleiknek visszaadni azt, amit tőlük kaptak. Persze ők sem kapják vissza gyerekeitől azt, amit nekik adtak, de szülőként gyermekeiknek adják tovább azt a többletet, amivel szüleiknek tartoznak. Ezáltal kerek a világ és ekként egyenlítődik ki ez a „tartozik-követel” aránytalanság, amely évezredek óta generációkon ível át. Csak annak maradnak igazán adósságai, akinek nincsenek gyerekei.

*

A szülő szinte mindig szívből meg tud bocsátani gyermekének, a gyermek viszont akár egy életen át sebzettnek érezheti magát, ha őt szülei (egyik szülője) – megítélése szerint – igazságtalanul megbántotta.

BOLDOGSÁG, ÖRÖM

Minden boldogság az örökké tartósság után vágyakozik.

*

A boldogság relatív, abszolút (és főleg állandó) boldogság nem is létezik.

*

Aki minden áron boldogtalan akar lenni, az valóban az lesz, míg, ha valaki tudatosan keresi a boldogságot, akkor előbb utóbb meg is találja.

*

A körülöttünk lévő szép és jó tudatos felismeréséből, megéléséből kerekedik ki az elfogadott boldogság tudatos kultúrája, a boldog ember élete.

*

A boldogságban a pénz szerepe ambivalens. Hiánya többnyire boldogtalanságot, míg a tisztes megélhetésen felüli birtoklása – jóllehet rendszerint csak átmeneti – boldogságot, ám inkább boldogtalanságot (lekötöttséget, rabságot) eredményez. Más szóval a pénz nem a boldogság, hanem inkább a boldogtalanság mércéje.

*

Tekintsük a boldogságot a boldogtalanság ellenanyagának, egyfajta hasznos, sőt szükséges antitestnek.

*

A nosztalgia visszatérés a visszahozhatatlan múltba, ennek keserédes vágya, hangulata, ami sajgóan bizsergő érzésével rabul ejti az embert, egyidejűleg boldog, boldogtalanságot eredményez.

*

Ha nem volna boldogság és öröm, talán szomorúság se volna, hiszen a boldogság egyik ellenpárja a szomorúság, amely azonban más és több is, mint a boldogtalanság.

*

A boldogtalanság állapot, míg a szomorúság érzelem.

*

A boldogság hiánya még nem boldogtalanság, csupán egyfajta hiányállapot. A boldogtalanság valamiféle negatív boldogság.

*

Mindenki saját boldogságának kovácsa. Ám a kovács vasa hol tűzben izzik, hol ütlegelik, hol pedig vízben fuldoklik, de végül kialakul belőle a munka eredménye, ami lehet selejt, átlagos termék, ám akár mestermű is.

TÖRTÉNELEM, MÚLT

A történelem nem más, mint különböző színpadokon és szereplőkkel, más és más darabokkal véget nem érő eseménysorozat. Van Világ-, Európa-, Magyarország-, mondjuk Vas megye-, de vannak az egyes családoknak is története, (amelyek persze az egyes emberek, társadalmak történetéből, azok kölcsönös viszonyából adódnak össze, különülnek el). Mindegyik jellemző a maga korára, amelyet szereplői személyesítenek meg.

*

A jövő csak terv, remény, a jelen múltó pillanat, a múlt eltűnt jelen. A múlt az emlékekkel és az írásos rögzítéssel részben tetten érhető. Ha ezt kortársak végzik, nevezhetném eleven történelemnek. A múlt azonban gyorsan elrejtőzik, tetszhalottá válik, jó része végleg eltűnik, ez a holt történelem. Emellett létezhet érzelmekkel átítatott szubjektív, valamint tárgyilagos, objektív történelem. Kérdés, hogy utóbbi valóban létezik-e?

*

Napjainkban felgyorsult, sűrűsödik a történelem. Egyre kisebbnek tűnő világunkban még soha nem volt annyira kuszált a jelen, s bizonytalan a jövő, mint most. Talán nem az a kérdés, hogy mit fognak tartani erről a korról a történészek, hanem hogy egyáltalán lesz-e jövő, és lesznek-e történészek?

*

A történelem kereke – paradox módon – szinte le hagyja a kortársat, alig tudunk vele lépést tartani. Én már feladtam. Úgy érzem, hogy egy letűnt világból, a jelenről lemaradva kiabálok át az újba, míg csak el nem némul a hangom, vagy betemet a múlt.

*

A jövő a történelmi szereplők előre nem látható eredője, amibe az átlagembernek nincs, legalábbis csekély a beleszólási lehetősége. Nem mi játszunk történelmet, hanem a történelem játszik velünk.

*

Minden tárgynak története, esetleg „családfája” van. Valamiből keletkeztek, feladatuk, rendeltetésük, sorsuk volt, van, s a jövőben egyszer elenyésznek, hogy az anyag körforgásába visszakerüljenek.

*

A Párizs környéki békediktátumok – nevüket meghazudtolva – nem békét, inkább békétlenséget, sőt újabb háborút eredményeztek. Ám ebből a második világháború hibrid szövetségesei sem tanultak, akik másodszer is elkövezték Trianon tévedését, s akik a világnézetileg is heterogén fegyverbarátság okán meghasonultak, morálisan összegabalyodtak, majd ezt még nyakon öntötték egyfajta haladó liberális szósszal, miáltal sikerült a világ eszmei, gazdasági és történelmi rendjét úgy összekuszálniuk, hogy ember legyen, aki megtalálja a kivezető utat.

EMLÉKEK

Amikor az ember az életére gondol vissza, akkor általában az égre néz, nem a szennyes földre. Mert az ég a szikrázó nap mellett tiszta, kék és végtelen. Rajta felhők is lehetnek, de azok is hozzátartoznak az éghez, az élethez. Az emlékek is felhők, amelyek úsznak a nap-sugaras égen, fehérek, szürkék, ám lehetnek hivatlanul sötéten fenyegetők is. Mozgásuk előre mutat, de bármerre is tartanak, a naplementében vésznek el.

*

Életünk voltaképpen egy folyton változó színpal előtt játszódik le. Néha érdekes a régi színpalakra visszagondolni, amik sok más emléket életre hívnak.

*

A jelent folyamatosan elrabló múlt, életünk legnagyobb fosztogatója.

*

Az emlékek lehetnek szépek egyúttal szomorkások. Utóbbiak részben azért, mert egy korábbi boldogságra emlékeztetnek, amit ma hiányolunk.

*

A múlt a jelen temetője. Az emlékek illatos rózsavízében nem csak örömtelien lehet megmártózni, de azok néha fájni is tudnak. Olyan ez, mint mikor a temetőben szeretteink sírját meglátogatjuk, s újra átérezzük hiányukat.

*

Az emlékek idővel megszépülnek, megszélidülnek, megenyhülnek, sőt fel is puhulnak. Akár egy sokat nézegetett öreg fénykép megsárgulhatnak, kifakulhatnak, el is veszhetnek.

*

Az emlékek nem mások, mint a megfoghatatlan – mert azonnal múlttá váló – jelen visszaidézése, átmeneti virtuális fogva tartásuk.

*

Visszatekintve az élet emlékekkel színig megrakott kosár.

*

Múltunk eseményei felett nincs abszolút uralmunk, mert egyesek eltűnnek, elfelejtődnek. Csak kevesek támadnak fel, vagy születnek újjá. Ezeket hívjuk emlékeknek.

*

Az emlékek – életem át gyűjtött kötege – az ember egyéni történelme, amely sajnos veszendőbe megy a halállal. Fennmaradt epizódjai már belefolyhatnak az egyetemes történelembe.

*

Az emlékek a múltat felejtető rostán fennmaradt szellemi videók. Sajnos, ezek felett sincs igazán uralmunk. Az időben folyamatosan táguló, egyúttal nem egyforma nyílással rendelkező időrostának a kor előrehaladásával fokozatosan növekedik az áteresztő (elvesztő) képessége. A felejtéstől megmentettek egy részét is bizonyos idő után kihullatja a rosta. Az is lehet, hogy agyunk véletlenül elveszejtí, vagy akár kitaszítja.

*

Az életben két láthatatlan zsákot cipelünk, Az egyik tele van szép emlékekkel, a másik emlék-szeméttel. Bízom, hogy utóbbit halálunkkor eldobjuk, előbbi magunkkal elvisszük odaátra.

*

Emlékezés nélkül nincs „felnőtt” karácsony. A karácsony szinte provokálja az emlékeket.

*

A régi karácsonyokkor mi gyerekek voltunk a főszereplők. Szülőkként fő szervezőkké váltunk, hogy gyermekeinknek – az új főszereplőknek – örömet okozzunk. Nagyszülőkként már csak statisztákká váltunk, hogy az ünnep meghívottjaiként gyermekeink és unokáink örömeiben osztozva, általuk gazdagodjunk. Ám mégis talán ezen mellékszereplők érzik át legjobban az ünnep szépségét, mert a régi karácsonyok régi szereplőire, eseményeire emlékezhetnek, általuk gazdagodnak. Ezek újraélelése által lélekben ők válnak az ünnep leggazdagabbjaivá (ha nem is a legvidámabbakká).

*

Karácsony táján különösen sok szeretettel kötődöm a régi karácsonyokhoz, elhalt szerettemhez, nem kevésbé az élőkhöz, ám legszívesebben a gyermekeimmel együtt töltött karácsonyokra emlékezem.

*

Karácsonykor felerősödik, fájdalmassá válik a magány. Ám még a szeretteik körében ünneplő felnőttek is kicsit magányossá válnak, mert hiányoznak az egykori szeretet-osztók és szeretetben osztozók, akikre lehetetlen ilyenkor nem emlékezni.

*

Éjjel sokszor órákig fenn vagyok, szabadjára engedem gondolataimat. Gyakran eszembe jutnak a régi emlékek és azok szereplői, akikhez nagyon közel érzem magamat. Emellett ilyenkor olykor érdekes, sőt talán értékes gondolatok is születnek, ám ezek nagy részét már elrabolja, visszaveszi a hajnali álom, reggel már nem emlékezem rájuk.

*

Néha, pl., – ha ülök a vonatban s kinézek az ablakon, vagy a templomban, (amikor éppen nem a szertartásra figyelek), vagy akár éjszakai álmatlanságomban – gondolatban időn és téren túl messze járok. A történelemben fél századnyit visszaugorva, élethűen látom gyermekkorom világának szereplőit. Szinte érzem a múlt illatát, hallom a régi hangját, szeretteimet, ahogy megszólítanak. Ám mindez csak rövid ideig tartó délibáb, amit szeretnék megragadni, de akár a vetített kép a vásznonról, nyomban eltűnik.

*

Ha elhalt személyekre emlékezünk, akkor átmenetileg feltámasztjuk őket, sőt az Időt is visszaforgatjuk. Élethűen tudok visszaemlékezni személyekre, jelenetekre, mozdulatokra vagy akár valamely régi tárgyra, szobaberendezésre, szagokra, illatokra stb.

*

Az emlékeknek „súlyuk” van, amik az idők során növekednek, sokasodnak. Öregedésünkkel együtt egyre nagyobb súlyt cipelünk egy olyan hátizsákban, amin valahol az oldalán luk van. Ezen át az emlékezet zsákjából bizonyos emlékek kipotyognak. Nem mi határozzuk meg, hogy mi marad benne. Véletlen-e, vagy valaki (valami) által meghatározott ez a felejtés? Ki tudja?

*

Nem egyformán emlékezünk! Másként (és másra) emlékezik a nagyszülő az unokákkal kapcsolatban, mint az unokák a nagyszülőkre, sőt emlékeikben az egyes korosztályok még az azonos eseményt is másként élik, jelenítik meg.

*

Visszatekintve mintegy felülről tekintünk a múltra. Az emlék olyan, mint egy színes fénykép. Túl azon, hogy csak a legszebb pillanatokot, tájakat örökíti meg, bennük eltűnik a vihar, a hőség, az éhség és fáradtság, a nap izgalma, gondja, csak az aranyos napsütés, a mosoly, a derű marad meg.

*

Elődeink „nyomai” számunkra már emlékek maradnak, mint ahogy utódainknak a mi nyomaink is csak emlékekké válnak.

ÖREGSÉG

Az öregkor egyfajta ádvent, vagyis várakozás. Valamit (vagy valakit) várunk, amit (akit) nem ismerünk, s akit voltaképpen nem is akarunk várni, mégis eljön. Nem lehet előle elbújni, bezárkózni, elutazni. Akiről (amiről) nem tudjuk, hogy életünkben csupán vessző, avagy pont. Egy továbblépés átszállóhelye, vagy a nagy semmi kezdete.

*

A „szépkorúak” számára megváltozik az évszakok jelentősége. A nyarak és telek már nem az igaziak. Mindegyik régmúlt szép nyarakat és teleket idéz, melyeknek emléke ezáltal felértékelődik, megszépül. Többé már a tavasz sem a remény évszaka, hanem a háláé, hogy azt újra megérhettük, az ősz pedig mindinkább a „szépséges elmúlás” mementójává, az élet színpompás ravatalává válik. Valamennyi az utolsó ősz lehetőségével fenyeget, s fanyar korszorúillatot áraszt.

*

Míg a kisgyermek és a tizenéves életmegélése a mozgás, kényszerhelyzete pedig a nyugalom, addig az öreg kor megélési helyzete a nyugalom, s csak kényszertevékenysége a mozgás.

*

A fiatalnak van célja, hajja az életerő, meg akarja valósítani önmagát, „megmásítani” a világot, ezzel szemben az öreg már céltalan, nap mint nap tanulja elfogadni a világot és a véget.

*

Az öregség sokban hasonlít, ám főleg perspektívájában gyökeresen el is tér a gyermekkortól. Az egy éves gyerek is bizonytalanul jár, nem mindent ért, segítségre szorul, ám később megtanul járni, érteni, önállósodik, ügyesedik, míg az öreg minden vonatkozásban csak visszafejlődik, vagyis ellenkező irányba halad. Halála előtt esetleg csak egy csecsemő tudatával és képességeivel rendelkezik, legfeljebb nem a gyerekkocsiba, hanem alkalmi kerekesszék félébe kerül, esetenként még pelenkára is szorulhat.

*

Az öregség egyik legfélelmetesebb keresztyje, egyúttal realitása, hogy – ha tetszik, ha nem – eredményes, vagy eltékozolt élete után szembe kell néznie a halállal. S persze azzal is számolnia kell, (bele kell nyugodnia,) hogy az embert aránylag hamar elfelejtik, előbb utóbb még sírja is elenyészik.

*

Öreg korban fordítva ülünk a lovon. Ám a ló is hátrafele lépeget, s nem képes hátra látni, így nem veszi észre a szakadékot, amiről mi tudjuk, hogy létezik. S amire észrevennénk, menthetetlenül lovastól belezuhanunk a szakadékba. Szerencsére nem tudjuk mikor.

*

Gyanítom, hogy az öreg embernek jut eszébe a legtöbb bölcs gondolat. Kár, hogy ezeket nem írja le, ezáltal legtöbbjét elfelejti.

*

Csak egy öreg ember képes felmérni, hogy micsoda ajándékokat kapott fiatal korában, amikor még tudott futni, ugrálni, táncolni, kerékpározni, s mindezeket (ha egyáltalán mérlegelte,) természetes adottságként tételezte fel.

*

Az öregség kiüresedés, olyan, mint mikor egy pohár víz lassan elpárolog. Fokozatosan megsoványodnak vágyaink, elfogynak terveink és üresedik elménk. „Üres fejjel” jövünk a világra, s csaknem „kiürült aggyal” távozunk.

*

Megszületésünk utáni életterünk szűk, (babaágy, kocsi, pelenkázó asztal, fürdőkád stb.), ami növekedésünkkel együtt egyre tágul, szinte az egész világra kiterjed. Ekként vagyunk egyszerre határtalanok, bár önmagunk határai is. Öregedésünk során életterünk újra szűkülni kezd, agg korban esetleg csak egy szoba, ágy vagy kerekesszékre szorítkozik.

*

Az öreg ember fokozatosan a család (és a társadalom) peremére sodródik. Befele – a fokozódó centrifugális erő miatt – egyre kevesebb a kapaszkodási lehetősége, kívül pedig belát-hatatlan mély szakadék tátong.

*

Öreg korban az „elszakadni tudást”, akár életművészetté lehet fejleszteni.

*

A kor előrehaladásával egyre érthetlenebbé kezd válni a bennünket körülvevő világ.

*

Az öregség vezeklés és önkorlátozás. Nem teheted azt, amit akarsz, csak, amit tudsz. Ekként kell sorra lemondanod azon cselekményekről és helyszínekről, amik korábban természetesnek tűntek.

*

Az öreg ember nehezebben ért, rosszabbul lát. Ennyivel halkabb és homályosabb számára a világ. De nem is bánja. Egész jól megvan a világ zaja, látványossága nélkül, amely úgymint idegenebbé válik számára.

*

Nem csak a betegség, hanem maga a kor is nagy úr! Zsákmánya a (beteg) öreg ember.

*

Öreg korára döbben rá az ember, hogy több szeretetet, megértést és ajándékot kellett volna adnunk szeretteinknek. Ez jóvátehetetlen felismerés.

*

Az öregség elviselése könnyebb, ha elfogadjuk. Lázadással, panaszkodással csak ártunk magunknak. Az önirónia könnyíti az elfogadást.

*

Ha egy öreg ember önmagától nem alázatos, az nem csak visszatetszést kelt, hanem egyfajta önbecsapásról is árulkodik. Az öreg ember alázata egyfajta kényszeralázat. Nincs más választása. Az alázat az egyik legnemesebb és legritkább keresztény erény, ami azonban csak akkor értékes, hasznos, ha belső meggyőződésből fakad, s többnyire csak az örökkévalóságban kamatozik.

*

Ahogy öregsünk, egyre magányosabbakká válunk, mert a kortársak kihálnak mellőlünk. Olyanok leszünk, mint a legelőn árválkodó magányos öreg tölgyfa. Dacol az esővel és a széllel, közben maga ellen ingerli a villámokat, ugyanakkor árnyékot és menedéket is ad, találkozó, sőt tájékozódó pontként is szerepelhet, makkot is szolgáltat, s talán öltözteti is a tájat. Fa anyaga melegeket is ígér a jövő generációnak. De törzse közepe már korhad, tudja azt, amit a kéreg nem sejt. Egyes fák állva hálnak meg!

*

Nyugdíjas koromban az írás volt egyike annak, ami életben tartott. A legkülönbébb formában készítem gondolataim, ismereteim, emlékeim lejegyzésére. Mostanában fogyóban vannak a gondolataim, kiüresedőben van a még le nem írt szellemi tárházam. Lehet, hogy ez a vég kezdete?

*

A – főleg öreg koromban kapott – megszámlálhatatlan kitüntetésem, elismerésem jóleső „kinccsek” érenek, de a meggyógyított betegek sokaságának boldog, szinte naponta még ma is tapasztalt mosolya, szeretete, minden kitüntetésnél is sokszorta többet jelent számomra.

*

Öreg ember nem szereti, ha fényképezik, de a tükörbe se szívesen néz.

IDŐ

Az Idő megfoghatatlan, anyagtalan dimenzió, amit csak az órák próbálnak mérni, szemléltetni, s a múlt tudja bizonyítani. Kérdés, hogy miért és hova tűnik az idő, mi haladunk az álló Idő mellett, avagy mi állunk, s az idő fut el mellettünk? Az Idő (isteni) titok.

*

A jelenben élünk, de nem a jelennek, hanem a jövőnek.

*

Nem az önmagában átélt idő (a kronosz), hanem a megélt idő (a kairosz) boldogít.

*

Az Idő múlásával változunk, érünk, s képtelenek vagyunk kilépni életkorunk korlátai közül.

*

Személyiségünk nagy formálója az Idő. Olyan szobrász, aki éjjel nappal észrevétlenül munkál testünkön és lelkünkön. Életünk voltaképpen – szerelmeinkből és gyászainkból, örömeinkből, bánatainkból, eredményeinkből és kudarcainkból – az Idő által összefércelt mű, amely nem hazudik, tekintve, hogy önmagát adja.

*

A jövő az Idő ígérete. Vágyakból, reményekből, ám egyúttal s szorongásokból összeálló meghatározhatatlan bizonytalanság. Mindenkori életünk voltaképpen a közeljövő megvalósításáért folyó harc.

*

A remény egy valamiféle jövőre utaló, valamit elváró bizakodás, érzelem.

*

A jövőért élünk, ám a beteljesült jövő – vagyis a jelen – megfoghatatlan. Elszámolunk csak a múlttal lehet.

*

A jövő kifogyhatatlan üzemanyag tárából az Idő csillapíthatatlan étvággal „zabálja” a képlekeny jelent, hogy azután nyomban megkövült múlttá váljon.

*

Az Idő életünkben csak látszólag egyenes, valójában spirális forgás. Kezdetben mi vagyunk középén, s az Idő lassan „jár”. Később a centrifugális erő kifele sodor, mozgása felgyorsul, végül kisodródunk a perifériára, ahol már mind szédületesebben rohan az idő, amíg csak ki nem zuhanunk a semmibe.

*

Míg kisgyermek korunkban még határozatlan időre vagyunk az életre „kinevezve” (az étellel megbízva), ígérvényünk van a hosszú életre, öreg korunkban a kinevezés bármikor visszavonható, csak hetenként vagy naponként hosszabbítható.

*

Az időt legjobban az öregek félik, ami számukra tiszteletre méltó és tekintélyt parancsoló feltételes lehetőség. Sohasem tudhatják, hogy megkezdett munkájukat befejezhetik-e? Mikor kopogtat a betegség? De tudják, hogy előbb utóbb eljön egy éjszaka, ami után számukra már nincs több napkelte.